

Section: Politics and Sociology

DOI 10.70286/EOSS-15.12.2025.010

ІНСТИТУЦІЙНА ДИНАМІКА МІЖНАРОДНОЇ ПІДТРИМКИ УКРАЇНИ: ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ ТА МЕХАНІЗМИ ВИКОРИСТАННЯ ЗАМОРОЖЕНИХ АКТИВІВ РФ

Дидик Олександр
аспірант

Кафедра політології, соціології і культурології
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди, Україна

Міжнародна підтримка України на тлі повномасштабної агресії РФ вимагає безпрецедентної політичної консолідації країн-партнерів та формування нових інституційних механізмів фінансового протистояння. Використання заморожених суверенних активів Центрального банку РФ (оціночно \$300 млрд) розглядається як ключовий фінансово-політичний інструмент, здатний критично вплинути на економічний потенціал агресора та забезпечити довгострокову стійкість військової, економічної та гуманітарної підтримки України. Проте реалізація цієї стратегії зіткнулася з інституційною інерцією – конфліктом між геополітичним імперативом (припинення агресії, фінансування відбудови) та захистом основоположних норм міжнародного права, зокрема принципу суверенного імунітету фінансових активів [7].

Подібна інституційна дилема, що постає як конфлікт між геополітичною необхідністю (припинення агресії) та правовою стійкістю (захист суверенного імунітету), визначила траєкторію політичного рішення. Вона ускладнює еволюцію санкційного режиму – перехід від застосування «валютної зброї» (заморожування/знерухомлення активів) до повноцінної юридичної конфіскації, що є найвищою мірою економічного примусу в міжнародній політиці [4].

Саме заданість цим правовим обмеженням і потреба у стратегічному пошуку легітимного політико-фінансового механізму призвели до поетапної еволюції інституційної стратегії в рамках G7 та ЄС, яка включає такі ключові фази:

– Інститути ЄС та G7 погодилися на використання чистих прибутків, згенерованих замороженими активами (наприклад, €7-10 млрд, акумульованих у Euroclear, Бельгія) [2]. Політологічна значущість цього кроку полягає в тому, що він є юридично безпечним компромісом: ці прибутки класифікуються як дохід фінансової інфраструктури (а не суверенні активи РФ), що дозволяє їх

використання без прямого порушення принципу суверенного імунітету. Це рішення використовується для забезпечення G7 ERA Loan (\$50 млрд) [1]. Проте, незважаючи на створення першого фінансового прецеденту, обмеженість цього ресурсу у порівнянні з потребами України та масштабом агресії спричинила необхідність подальшої інституційної інновації, відображеної у наступному етапі.

– У відповідь на обмеженість «надзвичайних прибутків», Європейська Комісія (як наднаціональний інститут) запропонувала складний неконфіскаційний механізм під назвою «Репараційний кредит» на суму до €140-185 млрд [6]. Сутність цього інституційного маневру полягає у сек'юритизації майбутніх прибутків від заморожених активів: Euroclear інвестує російські кошти в облігації, випущені Комісією, а отримані кошти авансом видаються Україні.

Це спроба знайти системне, але неконфіскаційне рішення, яке дозволить мобілізувати значний фінансовий ресурс без порушення принципу суверенного імунітету та збереження цілісності міжнародно-правового режиму. Цей механізм є прямим відображенням того, як наднаціональні інститути ЄС намагаються балансувати між стратегічним геополітичним імперативом (стратегічною необхідністю фінансової підтримки України) та мінімізацією ризиків для власної фінансової архітектури (наприклад, ризик дестабілізації євро та втрати довіри міжнародних інвесторів до юрисдикції ЄС) [6].

Однак, впровадження цих інституційних рішень зіткнулося з низкою інституційних та політичних ризиків, які потребують координації політичних процесів. По-перше, існує значний ризик інвестиційного арбітражу: Бельгія як хост-держава Euroclear є фронтовим відповідачем у разі позовів РФ за двосторонніми інвестиційними договорами. Для розблокування угоди ЄС має забезпечити Бельгії координований юридичний захист та розподіл фінансового тягаря (EU-wide risk-sharing) [5]. Це демонструє, як національні інститути (Бельгія) вимагають гарантій від наднаціональних (ЄС) для ухвалення рішень. По-друге, вразливість санкційного режиму: тривалість підтримки залежить від одноголосного поновлення санкцій ЄС кожні шість місяців. Це надає важелі впливу державам-членам, лояльним до Москви (наприклад, Угорщині та Словаччині). Єврокомісія розглядає інституційну реформу – перехід до кваліфікованої більшості у зовнішній політиці ЄС для продовження санкцій, що є прямим кроком для нейтралізації політичного шантажу в інститутах ЄС [6].

Політична дискусія в рамках міжнародної підтримки України обертається навколо пошуку політико-правової основи, що обґрунтовує один із чотирьох можливих шляхів подолання суверенного імунітету [1; 3]: 1) прийняття чисто виконавчого чи законодавчого рішення (що має найвищий юридичний ризик); 2) виправдання вилучення як контрзаходу у відповідь на міжнародно-протиправне діяння; 3) еволюція міжнародного права або 4) застосування винятку для примусового виконання міжнародних судових рішень. Експерти наголошують, на тому, що з них найбільш легітимними є: конфіскація як колективний контрзахід – найбільш легітимна позиція, оскільки агресія РФ є серйозним

порушенням імперативної норми (*jus cogens*) [5], що, згідно зі статтями ARSIWA (ст. 40-41), дозволяє третім державам (G7, ЄС) тимчасово призупинити зобов'язання (захист суверенного імунітету) для примусу агресора до припинення протиправних дій [7] та виконання міжнародних судових рішень – використання активів для компенсації на підставі рішень міжнародних судових інститутів (ICJ, ЄСПЛ), чий проміжні рішення Кремль зухвало ігнорує [7].

Таким чином, пряма, одностороння конфіскація (як у REPO Act, США) є політично потужною, але юридично найслабшою опцією [1], яка несе найбільші ризики для Європейського Центрального Банку та підриву довіри до євро як резервної валюти. Створення міжнародного механізму компенсації (Compensation Commission) забезпечило б процесу багатосторонню легітимність та стабільність [1].

Незважаючи на складність інституційних та правових процесів, кінцевим чинником є політична воля. Надання необхідної сучасної військової допомоги Україні за рахунок активів РФ є питанням не лише відбудови (\$524 млрд), але й запобігання ескалації та захисту євроатлантичної безпеки від російської загрози. Конфіскація розглядається як інструмент примусу Росії до безумовного припинення вогню. Західні політичні інститути наразі «дозволяють історії повторитися», надаючи допомогу та ухвалюючи рішення щодо активів лише поступово. Як зазначає колишній президент Світового Конгресу Українців, Євген Чолій: «Просто немає логічної причини продовжувати дозволяти Росії знищувати Україну та її народ, у той час коли російські суверенні активи залишаються замороженими на рахунках Західних банків» [7]. Це призводить до продовження руйнувань в Україні, щоденно збільшуючи вартість відбудови. Перехід до конфіскації є політичним рішенням, яке свідомо приймає юридичний ризик, щоб досягти геополітичної мети – повної передачі фінансової відповідальності за агресію.

Таким чином, інституційна динаміка міжнародної підтримки України демонструє, що виклики повномасштабної війни, які перевершують існуючі правові норми, вимагають від політичних інститутів (G7, ЄС, національних урядів) принципово нових, креативних рішень. Складний багаторівневий процес використання заморожених активів є яскравим прикладом еволюції політичних процесів, де пошук консенсусу щодо легітимного механізму (від ERA Loan до Репараційного кредиту) стає ключовим елементом геополітичної стратегії. Фінальний вибір між обережним управлінням ризиками та рішучою конфіскацією визначить стратегічну спроможність західної фінансової архітектури адекватно реагувати на акти агресії у XXI столітті, ставши новим прецедентом міжнародного економічного примусу.

Список використаних джерел

1. Caprile, A., Peters, T., & Melo Almeida, A. L. (2025, September). Confiscation of immobilised Russian sovereign assets: State of play, arguments and scenarios (Publication No. PE 775.908). European Parliamentary Research Service. URL:

- [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/775908/EPRS_BRI\(2025\)775908_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/775908/EPRS_BRI(2025)775908_EN.pdf)
2. Conner, A., & Wessel, D. (2025, June 24). What is the status of Russia's frozen sovereign assets? Brookings. URL: <https://www.brookings.edu/articles/what-is-the-status-of-russias-frozen-sovereign-assets/>
 3. European Parliamentary Research Service. (2024, February). Legal options for confiscation of Russian state assets to support the reconstruction (Publication No. PE 759.602). URL: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_STU\(2024\)759602](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_STU(2024)759602)
 4. Hidayat, M. (2025, November 15). US Dollar Weaponisation Triggers Global Financial System Transformation. Discovery Alert. URL: <https://discoveryalert.com.au/dollar-weaponization-global-finance-2025/>
 5. Majcin, J. (2025, November 14). Using Russian assets for a loan to Ukraine is legal – but Belgium needs guarantees. European Policy Centre. URL: <https://www.epc.eu/publication/using-russian-assets-for-a-loan-to-ukraine-is-legal-but-belgium-needs-guarantees/>
 6. Strupczewski, J. (2025, October 23). Explainer: How will the West use Russia's frozen assets? Reuters. URL: <https://www.reuters.com/business/finance/how-will-west-use-russias-frozen-assets-2025-10-02/>
 7. Чолій, Є. (2025, Жовтень 31). Заморожені російські суверенні активи мають бути конфісковані тепер. Ukrainian World Congress. URL: <https://www.ukrainianworldcongress.org/ua/zamorozheni-rosijski-suverenni-aktivi-mayut-buti-konfiskovani-teper/>

ТРАНСФОРМАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: РОЛЬ НАРАТИВУ «НАЦІЇ-ГЕРОЯ» У КОНСОЛІДАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Шишкін Олексій
аспірант

Кафедра політології, соціології і культурології
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди, Україна

Сучасна українська нація вступила у критичну фазу політичної суб'єктності, що є кульмінаційним етапом багатовікової національно-визвольної боротьби. Повномасштабна збройна агресія РФ стала потужним каталізатором трансформаційного зсуву національної ідентичності. Цей зсув зумовлений передусім усвідомленням України як невіддільної частини європейської цивілізації, чому історично й чинив системний спротив російський імперський